

M.A (SANSKRIT) SEMESTER - 3 (CBCS) Examination
OCT/NOV-2024 (AS PER SYLLABUS YEAR JUNE-2024)
Meghdhuta Anuvad ane Sanskrit Nibandh (Core (New-23))

Time: 2:30 Hours

Marks: 70

Instructions:

1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate marks.

પ્રશ્ન-૧ નીચેના માંથી કોઈપણ એક ગદ્યખંડનું ગુજરાતીમાં ભાષાંતર કરો.

(૧૪)

- (૧) અસ્તિ દક્ષિણાત્યે જનપદે મહિલારોપ્યં નામ નગરમ્ । તત્ર સકલાર્થિ-સાર્થ-કલ્પ-દ્રુમઃ પ્રવર-નૃપ-મુકુટ-મણિમજરીચયચર્ચિતચરણ-યુગલઃ સકલ-કલ્પ-પારઙ્ગતોઽમરશક્તિર્નામ રાજા બભૂવ । તસ્ય ત્રયઃ પુત્રાઃ પરમ-દુર્મેધસો વસુશક્તિરુગ્રશક્તિરનેકશક્તિશ્ચેતિ નામાનો બભૂવઃ । અથ રાજા તાન્ શાસ્ત્ર-વિમુખાન્ આલોક્ય સચિવાન્ આહૂય પ્રોવાચ-ભોઃ જ્ઞાતમેતદ્ભવદ્ધિર્યન્ મમૈતે ત્રયોઽપિ પુત્રાઃ શાસ્ત્ર-વિમુખા વિવેક-હીનાશ્ચ । તદેતાન્ પશ્યતો મે મહદપિ રાજ્યં ન સૌખ્યમાવહતિ ।
- (૨) અસ્તિ કસ્મિંશ્ચિદ્વન-પ્રદેશે નાના-જલ-ચર-સનાથં મહત્ સરઃ । તત્ર ચ કૃતાશ્રયો બક ઇકો વૃદ્ધ-ભાવમુપાગતો મત્સ્યાન્ વ્યાપાદયિતુમસમર્થઃ । તતશ્ચ ક્ષુલ્કામ-કણ્ઠઃ સરસ્તીરે ઉપવિષ્ઠો મુક્તા-ફલ-પ્રકર-સદૃશૈરશ્રુ-પ્રવાહૈર્ધરા-તલમભિષિજ્ઞન્ રુરોદ । ઇકઃ કુલીરકો નાના-જલ-ચર-સમેતઃ સમેત્ય તસ્ય દુઃખેન દુઃખિતઃ સાદરમિદમૂચે-મામ ! કિમઘ ત્વયા નાહાર-વૃત્તિરનુષ્ઠીયતે ? કેવલમશ્રુ-પૂર્ણ-નેત્રાભ્યાં સનિઃશ્વાસેન સ્થીયતે । સ આહ-વત્સ ! સત્યમુપલક્ષિતં ભવતા । મયા હિ મત્સ્યાદનં પ્રતિ પરમ-વૈરાગ્યતયા સામ્પ્રતં પ્રાયોપવેશનં કૃતમ્ । તેનાહં સમીપાગતાનપિ મત્સ્યાન્ ન ભક્ષયામિ ।

પ્રશ્ન-૨ નીચેના માંથી કોઈપણ એક ગદ્યખંડનું સંસ્કૃતમાં ભાષાંતર કરો.

(૧૪)

- (૧) એક નાના એવા ગામમાં એક ધોબી તેનાં પરિવાર સાથે રહેતો હતો. તેની પાસે એક ગધેડો અને એક કૂતરો પણ હતા. બંને પ્રાણીઓ વર્ષોથી ધોબીની સેવા કરતા હતા. ગધેડો ધોબીને તેનાં કામમાં મદદરૂપ થતો, ધોબી નદીએ કપડા ધોવા માટે લઈ જાય ત્યારે, કપડાનાં પોટલા ઘરેથી નદીએ અને નદીએથી ઘરે ગધેડાની પીઠ પર લાદીને લઈ આવતો. અને કૂતરો તો જાણે તેનો સાથી હોય તેમ, ધોબી જ્યાં જાય તેની પાછળ પાછળ તેનો કૂતરો પણ જાય; ઉપરાંત, એ ઘરનું રક્ષણ પણ કરતો. ધોબીએ આ બંને પ્રાણીઓને રહેવા માટે ઘરનાં આંગણે જ એક છાપરું બાંધી આપેલું. બંને પ્રાણીઓ ખુબ લગનથી પોતાનાં માલિકને કામમાં મદદ કરતા છતાં, ધોબી ક્યારેય પણ તેમની સાથે પ્રેમથી વર્તતો ન હતો.
- (૨) બહુ વખત પહેલાની વાત છે, એક તળાવ પાસે એક બગલો રહેતો હતો. બગલો બબર છે ને? પેલું એકદમ રુ જેવું સફેદ, લાંબી યાંચ, લાંબા પગવાળું પક્ષી, જે પાણીમાં લાંબા-લાંબા ડગ ભરીને ચાલે. અને એ શું ખાય બબર છે? માછલી ખાય, દેડકા ખાય, નાના-નાના કરચલા ખાય અને વળી પાણીમાં રહેતા જીવ-જંતુ પણ ખાય! તો, આવો જ એક બગલો એક સરસ મજાના, નાનકડા તળાવ પાસે રહે. તળાવ તો ખુબ સુંદર, તેમાં ચોખ્ખું, મીઠું પાણી અને એ પાણીમાં જાત-જાતની માછલીઓ અને બીજા જીવો રહે. એટલે આપણા બગલાભાઈને તો મજા જ મજા! રોજ અલગ-અલગ પ્રકારની માછલીઓ ખાવા મળે તો કોને ન ગમે? એટલે આ તળાવને કાંઠે બગલો શાંતિથી જીવન પસાર કરી રહ્યો હતો.

પ્રશ્ન-૩ નીચેનામાંથી કોઈપણ બે શ્લોકોનો અનુવાદ કરો.

(૧૪)

- (૧) येषां न विद्या न तपो न दानं
ज्ञानं न शीलं न गुणो न धर्मः ।
ते मर्त्यलोके भुवि भारभूताः
मनुष्यरूपेण मृगाश्चरन्ति ॥
- (૨) पृथिव्याम् त्रिणि रत्नानि जलमन्त्रं सुभाषितम् ।
मूढैः पाषाणखण्डेषु रत्नसंज्ञा प्रदीयते ॥
- (૩) पुस्तकस्था तु या विद्या परहस्तगतं धनम् ।
सिद्धांते च समुत्पन्ने न सा विद्या न तद्धनम् ॥
- (૪) વિદ્યા નામ નરસ્ય રૂપમધિકં પ્રચ્છન્નગુપ્તં ધનં
વિદ્યા ભોગકરી યશઃ સુખકરી વિદ્યા ગુરૂણાં ગુરુઃ ।
વિદ્યા બન્ધુજનો વિદેશગમને વિદ્યા પરા દેવતા
વિદ્યા રાજસુ પૂજિતા ન તુ ધનં વિદ્યાવિહીનઃ પશુઃ ॥

પ્રશ્ન-૪ નીચેનામાંથી કોઈપણ એક પર સંસ્કૃતમાં નિબંધ લખો.

(૧૪)

- (૧) भारतीय ज्ञानपरंपरा ।
- (૨) रम्या रामायणी कथा ।
- (૩) વિદ્યા ધનં સર્વધનં પ્રધાનમ્ ।
- (૪) स्वामि विवेकानंद ।

પ્રશ્ન-૫ નીચેનામાંથી કોઈપણ બે શ્લોકોને ટીકા સહિત સંસ્કૃતમાં સમજાવો.

(૧૪)

- (૧) रत्नच्छायाव्यतिकर इव प्रेक्ष्यमेतत् पुरस्ताद्
वल्मीकाग्रात् प्रभवति धनुषखण्डमाखण्डलस्य ।
येन श्यामं वपुरतितरां कान्तिमापत्स्यते ते
बर्हेणेव स्फुरितरुचिना गोपवेशस्य विष्णोः ॥
- (૨) तां चावश्यं दिवसगणनातत्परामेकपत्नीं
अव्यापन्नामविहतगतिर्द्रक्ष्यसि भ्रातृजायाम् ।
आशाबन्धः कुसुमसदृशं प्रायशो ह्यङ्गनानां
सद्यःपाति प्रणयि हृदयं विप्रयोगे रुणद्धि ॥
- (૩) कश्चित् कान्ताविरहगुरुणा स्वाधिकारात्प्रमत्तः
शापेनास्तङ्गमितमहिमा वर्षभोग्येण भर्तुः ।
यक्षश्चक्रे जनकतनयास्नानपुण्योदकेषु
स्निग्धच्छायातरुषु वसतिं रामगिर्याश्रमेषु ॥ १॥
- (૪) तस्य स्थित्वा कथमपि पुरः कौतुकाधानहेतोः
अन्तर्बाष्पश्चिरमनुचरो राजराजस्य दध्यौ ।
मेघालोके भवति सुखिनोऽप्यन्यथावृत्ति चेतः
कण्ठाश्लेषप्रणयिनि जने किं पुनर्दूरसंस्थे ॥
